

Savaştan Sonra, Barıştan Önce: Fethali Han'ın İstanbul Yolculuğu, 1745

Bahri Özel

Bu tebliğ, İran elçisi Fethali Han'ın, Nadir Şah'ın yanından ayrılıp Sultan I. Mahmud'un huzuruna kabulü arasındaki beş aylık dönemi konu alır. Osmanlı tarihinde barıştan savaşa geçiş dönemini, 1745 yılında Fethali Han örneğinde inceleyen bu çalışma, sürecin karmaşıklığına dikkat çeker. Esir, casus, ulak ve sınır valileri tarafından İstanbul'a gönderilen raporların merkeze alındığı araştırmada, Osmanlı arşiv belgelerinin yanında Farsça, Arapça ve İngilizce kaynaklara da yer verilir.

Nadir Şah, 1745 Ağustos'unda Osmanlı ve İran orduları arasında gerçekleşen Revan muharebesinden zaferle ayrıldı. Bir yıl sonra Kerden barış antlaşmasıyla sonuçlanacak iki taraf arasındaki görüşmelerin, bu muharebeden hemen sonra başladığını görülür. Şah'ın Osmanlı esirlerini salıvermesi, rütbeli bir esiri Kars valisine mektup iletmekle görevlendirmesi ve eşzamanlı olarak Bağdat'a elçi yollaması bu duruma örnek oluşturur. Osmanlı arşiv belgelerinden takip edilebilen bu süreç, Osmanlı valisinin bir adamını İran ordusuna göndermesi ve karşılıklı yazılan mektuplarla devam eder. Benzer şekilde İran elçisinin İstanbul yolculuğu esnasında belli yerlerde ikamet ettirilip kendisinden sözlü takrir istendiğini belirten belgeler, müzakere sürecinin sürekli yenilendiğine işaret eder.

Bu çalışma, Fethali Han örneği üzerinden 18. yüzyıl Osmanlı tarihinde bir elçilik sürecinin ilk safhasında belirtilen barış niyetlerinin yanında iki taraf arasındaki kırılma ve güvensizliğe dikkat çeker. Bu bağlamda elçinin yazdıkları ve elçi hakkında yazılan raporlar, savaşla barış arasında bir araf anını oluşturur.